

https://doi.org/10.31516/2410-5325.066.11

УДК 78.071.1

А. В. Виноградова, аспірантка, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка; викладач, Бахмутський коледж мистецтв імені Івана Карабиця, викладач, м. Бахмут

allavinogradinka@gmail.com

https://orcid.org/0000-0003-4017-530X

ТВОРЧА ПОСТАТЬ М. Г. СТЕЦЮНА В КОНТЕКСТІ АКАДЕМІЧНОГО НАРОДНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ¹

У статті досліджено творчий шлях композитора, заслуженого діяча мистецтв України Миколи Григоровича Стецюна, що є актуальною темою у сучасному музикознавстві. Розглянуто композиторську творчість М. Стецюна в контексті академічного народно-інструментального мистецтва України. Виявлено, що результати дослідження передбачають новизну раніше недосліджуваних питань творчості та творчої особистості композитора. Описано перші кроки молодого автора в композиторській діяльності, а саме: згадано перші твори та особливості їх написання і виконання, висвітлено деякі факти навчання композитора — від музичної школи до університету, проаналізовано шлях становлення творчої постаті. Висвітлені деякі питання його педагогічної, диригентської та громадської діяльності. Творча постать М. Стецюна є прикладом розвитку українського народно-інструментального виконавства в період ХХ — початку ХХІ ст.

Ключові слова: *народно-інструментальна оркестрова музика, композитор, біографія, виконавець.*

А. В. Виноградова, аспірантка, Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко; преподаватель, Бахмутский колледж искусств имени Ивана Карабица, г. Бахмут

ТВОРЧЕСКАЯ ЛИЧНОСТЬ Н. Г. СТЕЦЮНА В КОНТЕКСТЕ АКАДЕМИЧЕСКОГО НАРОДНО-ИНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ИСКУССТВА УКРАИНЫ

В статье исследован творческий путь композитора, заслуженного деятеля искусств Украины Николая Григорьевича Стецюна, что является актуальной темой в современном музыковедении. Рассмотрено композиторское творчество М. Стецюна в контексте академического народно-инструментального искусства Украины. Выявлено, что результаты исследования содержат новизну ранее неизученных вопросов творчества и творческой личности композитора. Описаны первые шаги молодого автора в композиторской деятельности, а именно: упомянуто первые произведения и особенности их написания и исполнения, освещены некоторые факты обучения композитора — от музыкальной школы до университета, проанализирован путь становления творческой личности. Освещены некоторые вопросы его педагогической, дирижерской и общественной деятельности.

¹ This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Творческая личность М. Стецюна является примером развития украинского народно-инструментального исполнительства в период XX — начала XXI в.

Ключевые слова: *народно-инструментальная оркестровая музыка, личность, биография, развитие.*

A. V. Vynohradova, postgraduate student, Taras Shevchenko National University of Luhansk, teacher, Ivan Karabits Bakhmut College of Arts, Bakhmut

CREATIVE PERSONALITY OF M. G. STETSIUN IN THE CONTEXT OF THE ACADEMIC FOLK INSTRUMENTAL ART OF UKRAINE

The aim of this paper is to highlight the creative way of life of M. G. Stetsiun in the context of the academic folk instrumental art of Ukraine.

Research methodology. The study investigates this issue by examining the creative path of the outstanding composer, Honored Artist of Ukraine Mykola Stetsiun. This theme is quite relevant in the contemporary music space. The purpose of the article is to study the composer's creative work of M. Stetsiun in the context of the academic folk instrumental art of Ukraine.

Results. The results of the study include the novelty of previously unexplored issues of creativity and creative personality of the composer. The issues, which bear the biographical information of the composer from his childhood and to the present, are outlined. Historical facts from the biography of the composer are illustrated. The article describes the first steps of the beginning composer, his first works and where and how they were written. In detail, all periods of the creative biography, the period of childhood in Bakhmut (Artemivsk), education at the Artemivsk State Music College, the period of military service, education at the Kharkiv National Ivan Kotlyarevsky University of Arts, the periods of work at the Slavic Pedagogical Institute and the Kharkiv Cultural Education College, the periods of work at Kharkiv National Ivan Kotlyarevsky University of Arts and as the head of the Kharkiv Regional Philharmonic. The author analyzes the genres in which the composer writes, and the role of song creativity is defined. The role of wife and daughter is highlighted as the brightest performers of his songs. Every step of M. Stetsiun is analyzed on the way toward an artistic personality becoming as an outstanding composer.

Novelty of this paper consists in the generalization of creative path of an outstanding composer M. Stetsiun in the context of academic folk instrumental art of Ukraine.

The practical significance consists in providing the important facts about composer's way of life, people who support him, his creativity and importance in the folk instrumental art of Ukraine.

Keywords: *folk instrumental orchestral music, figure, biography, development.*

Постановка проблеми. Українська народно-інструментальна оркестрова музика набуває стрімкого розвитку в період останньої третини XX початку — XXI ст. Зі зростанням зацікавленості композиторів та виконавців до інструментального мистецтва з'являється велика кількість музичних колективів різних форм та напрямів. Це викликало потребу в

розвитку й зміні музичного репертуару та спонукало молодих композиторів до творчої діяльності.

Творчість композитора М. Стецюна — приклад розвитку композиторського руху в академічному народно-інструментальному мистецтві України. Його твори для солістів, ансамблів та оркестрів актуальні серед музичної спільноти періоду останньої третини ХХ ст. та в сучасному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження творчості М. Стецюна ще не набуло ґрунтовного висвітлення. Це питання висвітлено епізодично або подається у вигляді загальної інформації в інтернет-ресурсах. Частково розглянула творчий шлях М. Стецюна у своєму дослідженні викладачка Бахмутського коледжу мистецтв Л. Шекита (*Слово об оркестре*, 2013, с. 60–63), біографічну інформацію про композитора та відомості про його творчий шлях можна знайти на електронних сайтах, зокрема на сайті Національної спілки композиторів України (НСКУ, 2019). Основну частину інформації для дослідження і цієї розвідки надав автор у вигляді інтерв'ю (Виноградова, 2019).

Мета статті — висвітлити розвиток творчої постаті композитора Миколи Стецюна в період становлення української народно-інструментальної оркестрової музики останньої третини ХХ–ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Микола Григорович Стецюн — сучасний український композитор, яскравий представник Харківської композиторської школи, автор творів для різноманітних інструментів, симфонічного та народного оркестрів, а також величезної кількості вокальних творів, педагог, диригент, музично-громадський діяч (НСКУ, Персоналії, 2019).

Композитор-мелодист має чимало заслуг та є справжнім майстром своєї справи, як-от: заслужений діяч мистецтв України (1996), художній керівник Харківської обласної філармонії (1979), Перша премія вокально-хорового конкурсу (Київ, 1997), є володарем Муніципальної премії імені І. Слатіна (2000), лауреат премії О. Зубарева, лауреат премії В. Косенка, лауреат міжнародного конкурсу хорової музики, двічі нагороджений Вищою відзнакою Міністерства культури України та почесними грамотами (НСКУ, Персоналії, 2019).

М. Стецюн постійно провадить громадську діяльність: Член Національної спілки композиторів України, Голова Харківської організації Національної спілки композиторів України, Голова журі численних конкурсів юних виконавців Харкова та член журі республіканських конкурсів. Композитор упродовж багатьох років працював керівником естрадного оркестру «Орбіта» та ансамблю народних інструментів Харківської обласної філармонії (НСКУ, Персоналії, 2019).

М. Стецюн має постійний творчий контакт з такими колективами: Національний оркестр народних інструментів України, Академічні симфонічні оркестри філармоній Києва та Харкова, Академічний хор ім. В. Палкіна (м. Харків), який є постійним учасником фестивалю «Київ–Музик–Фест» та виконавцями творів композитора (Виноградова, 2019).

Микола Григорович Стецюн народився 28 червня 1942 р. в м. Артемівськ (суч. М. Бахмут) Донецької області, у сім'ї простих робітників.

Свій творчий шлях М. Стецюн розпочав ще змалку, відвідуючи дитячий самодіяльний музичний колектив при Будинку Піонерів м. Артемівська, де проходило його дитинство та юнацькі роки. Там майбутній композитор уперше ознайомився з музичним інструментом «домра». Навчаючись грі на домрі та вдосконалюючи свої музичні здібності в колективній грі, він годинами репетирував (Виноградова, 2019).

У 1939 р. в Артемівському Державному музичному училищі, заснованому в 1903 р. А. Мерейнес, під назвою «музичні курси» (БКМ ім. І. Карабиця, Мого, 2019), відкривається відділ народних інструментів, але через воєнні події тих років заняття припинили. Функціонування «музичних курсів» поновили в 1945 р., коли на відділі народних інструментів відкрито тільки клас баяна. Викладачами були П. Мозговий та С. Тютюнник. У 1953 р. з приїздом до училища молодих фахівців, випускників Київської консерваторії, відкрито клас домри та балалайки. Першим викладачем домри в Артемівському училищі був М. Кушнір, згодом, у 1954 р., почала викладати гру на домрі випускниця Київської консерваторії Т. Ландар (Шекіта, 2013, с. 60–63).

Саме Т. Ландар помітила талановитого хлопчика-домриста, який грав в ансамблі народних інструментів у Будинку піонерів. Захоплюючись музикою та професійною грою на домрі, а також маючи бажання поєднати своє життя з музикою, М. Стецюн вступає до музичної школи, де його викладачем стає Т. Ландар. За рік майбутній композитор проходить програму 5-річного навчання (Виноградова, 2019).

У 1956 р. вступає до Артемівського Державного музичного училища, ставши одним з перших студентів класу викладача Т. Ландар, та навчається в класі оркестру І. Горіна. «Музика стає професією артемівського хлопчика та починається становлення музиканта, композитора, викладача та диригента» (Шекіта, 2013, с. 60–63).

Під час навчання в училищі М. Стецюна запрошують до Будинку піонерів на посаду керівника ансамблю народних інструментів, саме того, з якого почав свій творчий шлях майбутній композитор. Для цього ансамблю він зробив велику кількість інструментовок та оркестровок різних творів. Це йому дуже подобалось та надихало, як май-

бутнього композитора, тому ще в роки перебування в Артемівському Державному музичному училищі М. Стецюн написав свій перший твір «Анданте для секстета народних інструментів» (Виноградова, 2019). Саме з цього кроку починається становлення творчої постаті композитора в контексті розвитку академічного народно-інструментального мистецтва. Композитор з повагою, вдячністю та теплою відгукується про свого першого вчителя Т. Ландар. В інтерв'ю зазначає: «Педагог — ключовий момент у становленні особистості музиканта. Все залежить від педагога — чи вдасться йому розкрити дитину» (Виноградова, 2019).

Після закінчення училища М. Стецюн вступає до Харківського національного університету мистецтв імені Івана Котляревського, але навчання його переривається у зв'язку зі службою в армії, яка проходить в авіаційних військах. Там він продовжує заняття музикою. У частині було організовано декілька вокальних та інструментальних ансамблів, під художнім керівництвом самого автора. Молодий композитор продовжує писати оркестровки та інструментовки для музичних колективів військової частини. На армійському смотрі колективи отримують три премії, після чого М. Стецюн потрапляє до військового ансамблю пісні і танцю. Ці часи композитор згадує як насичені творчістю: «Доводилося освоювати гру на інших інструментах, оркеструвати твори за ніч» (Виноградова, 2019).

Оркестровки, які писав автор, активно виконував військовий ансамбль, що мало неабиякий успіх у слухачів. Цей факт ще раз підтверджує значення творчого доробку талановитого музиканта, виконавця, молодого композитора, що має вагоме значення в розвитку народно-інструментального мистецтва.

Після закінчення військової служби М. Стецюн повертається до Харківського національного університету мистецтв імені Івана Котляревського та продовжує навчання. Молодий музикант навчається у видатного педагога В. Міхеліса по класу домри та диригуванню. В. Міхеліс завжди підтримував його та пишався, що в його класі навчається видатний студент, молодий композитор. По класу домри М. Стецюн закінчує університет у 1969 р., на випускних іспитах композитор виконав один із перших своїх творів «Скерцо для домри з фортепіано», що визвало велику зацікавленість та підтримку викладачів (Виноградова, 2019). Цей твір часто грають виконавці-домристи, які включають його у свою концертну програму.

Диригент оркестру народних інструментів Харківського національного університету мистецтв імені Івана Котляревського Б. Міхеев, за часи навчання М. Стецюна в університеті, часто звертався до його оркестровок, які згодом виконував його оркестр. Один із своїх перших ав-

торських творів молодий композитор сам інструментував для оркестру. На випускних іспитах з диригування викладачі університету підтримали композитора та надали можливості продемонструвати свої диригентські навички з власним твором «Сюїта для народного оркестру» (Виноградова, 2019).

Ще з початку навчання в університеті М. Стецюн показує свої твори композитору, професору І. Ковачу, який із зацікавленістю відгукується про них. І. Ковач займається з молодим композитором. Згодом М. Стецюн вчиться у цього викладача по класу композиції та в 1973 р. закінчує Харківський національний університет мистецтв імені Івана Котляревського по класу композиції (Виноградова, 2019).

З 1961 по 1964 рр. молодий музикант працював викладачем Слав'янського педагогічного інституту. Одразу після закінчення Харківського національного університету мистецтв імені Івана Котляревського, стає викладачем Харківського культ-просвітницького училища (1969–1972 рр.) (НСКУ, Персоналії, 2019).

З 1975 р. М. Стецюн працює в Харківському національному університеті мистецтв імені Івана Котляревського, а з 1979 р. є керівником Харківської обласної філармонії. Під час роботи в філармонії композитор має можливість зустрічатися з великою кількістю талановитих музикантів та артистів, з якими в подальшому підтримує тісні та дружні стосунки, що надихає композитора на написання нових творів і створення нових концертних програм.

У 2004 р. М. Стецюн очолює Харківську обласну організацію Національної спілки композиторів України.

Де б не перебував композитор, навчався, працював чи проходив військову службу, він оточував себе талановитими й творчими людьми, організовуючи і збираючи їх у колективи та ансамблі. Оркестрував для колективів велику кількість творів, писав власні твори, що приносило та й досі приносить автору неабияке задоволення. Тісно спілкуючись з диригентами оркестрів народних інструментів та симфонічних оркестрів різних міст України, пише для них нові твори. В інтерв'ю В. Стецюн розповідає: «Для композитора дуже важливо мати зв'язок та співпрацювати з диригентом, через це диригент має можливість зрозуміти наміри композитора в розкритті художнього образу в творах. А композитор має можливість одразу почути виконання своїх творів, що є дуже важливим» (Виноградова, 2019).

Вагоме місце у творчості М. Стецюна посідають вокальні твори. Композитор є ще й надзвичайно талановитим письменником, тому багато пісень які він створив, написано на власні тексти. Його музика в піснях яскраво виражена та передає настрій кожного слова. Автор за-

значає: «Я не тільки композитор, а ще й поет, тому по-іншому знаю ціну слову» (Виноградова, 2019). Яскравими виконавицями його пісень є дві найдорожчі жінки композитора: його дружина, заслужена артистка України, солістка Харківської філармонії Л. Величко та донька, солістка Харківської обласної філармонії, лауреат і дипломант міжнародних і національних конкурсів. М. Стецюн. «Цей союз виявився досить плідним, оскільки дуже багато пісень Микола Григорович присвятив своїй Лідії, а вона прекрасно їх співала» (Чайка, 2016).

Висновки. М. Стецюн зробив вагомий внесок у розвиток народно-інструментальної музики України та оркестрової музики, яка отримала стрімкий сплеск наприкінці ХХ ст. Його постать є взірцем серед музикантів та композиторів сучасного інструментального простору. Усе життя М. Стецюн присвятив творчості та композиторській діяльності, написанню музики, яка є надзвичайно зворушливою, мелодійною. Музика композитора є в репертуарі багатьох народно-інструментальних колективів та солістів-виконавців, вона знаходить відгук у слухачів, що і є головним завданням композитора. Зі слів М. Стецюна: «Намагаюся винаходити таку мелодію, щоб вона подобалася людям» (Виноградова, 2019).

Перспективи подальших досліджень. У подальших статтях досліджуватиметься безпосередньо творчий доробок композитора. У розвідках планується проаналізувати деякі обрані твори, що не підлягали дослідженню.

Список посилань

- Бахмутський коледж мистецтв імені І. Карабиця (2019). Відновлено з <https://amuzatua.wixsite.com/amuz>.
- Виноградова, А. (2019, Березень 15), інтерв'ю з композитором М. Стецюном [Аудиозапис бесіди]. Бахмутський коледж мистецтв імені І. Карабиця, м. Бахмут, №1, 1 ч. 23 хв., публікується за згодою композитора М. Стецюна.
- Персоналії. Стецюн М. Г. (2019). *Національна спілка композиторів України*. Відновлено з <https://composersukraine.org>
- Чайка, М. (2016, Квітень 29). Университетское вокальное достояние. *Харьковские Известия. Культура*. Відновлено з izvestia.kharkov.ua/on-line/
- Шекита, Л. (2013). Роман с музыкой Николая Стецюна 7.4 (Ред.), *Слово об оркестре* (1-вид.). (с. 60–63). Артемовск: Дизайн-центр.

References

- I. Karabits Bakhmut College of Arts (2019). Retrieved from <https://amuzatua.wixsite.com/amuz>. [in Ukrainian].
- Vinogradova, A. (2019, March 15), Interview with Composer M. Stetsiun [Audio recording of conversation]. I. Karabits Bakhmut College of Arts,

- m. Bakhmut, # 1, 1 h 23 min, is published with the consent of the composer M. Stetsiun. [in Ukrainian].
- Staff. Stetsiun M. G. (2019). *National Union of Composers of Ukraine*. Retrieved from <https://composersukraine.org> [in Ukrainian].
- Chaika, M. (2016, April 29). University vocal heritage. *Kharkov News. The culture*. Updated by izvestia.kharkov.ua/on-line/ [in Russian].
- Shekita, L. (2013). Novel with music by Nikolai Stetsiun 7.4 (Ed.), *A Word about the orchestra* (1-ed.). (p. 60–63). Artyomovsk: Design Center. [in Russian].

Надійшла до редколегії 23.08.2019 р.